

I forsoningens tjeneste

Om diakoni, et tilbakeblikk og en fremtidslengsel 1)

TURID ULVEDAL NES

Dette er diakonens kapittel. Jeg ønsker å formidle noen av de tankene jeg sitter med, etter 10 års arbeid med diakoni i Nidaros bispedømme. Jeg ønsker å la dette være praktikerens kapittel, og vil legge egne vurderinger og observasjoner til grunn for betraktningene. Jeg ønsker det skal komme tydelig til uttrykk hvilken sentral rolle Kristen Kyrre Bremer har hatt i utviklingen av diakonien i denne perioden. Hans holdning, standpunkt og aktive rolle i forhold til diakoniens plass i Den norske kirke har hatt stor betydning for utviklingen.

Historisk tilbakeblikk

Diakoniens historie må aldri holdes atskilt fra kirkens historie generelt. Den er sammenvævd med kirken og vi må aldri fristes til å se isolert på diakonien. Det at vi har betraktet diakonien som en verden for seg selv, i grenseland mellom kirke og samfunn, har vært en trussel.

Diakoniens historie må likevel ses i lys av samfunnsutviklingen, fordi denne i sterk grad gir utfordringene og legger en del av premissene for kirkens diakoni. Motivasjonen og målsettingen for arbeidet er å finne i Bibelen, og utfordringene er å finne i den aktuelle situasjon.

Trekk ved diakoniens utvikling

Det siste ti-året har vært preget av en dreining:

- fra sterke enkeltpersoners

kamp for diakonien, til generell omsorgsvekkelse,

- fra enkeltpersoners tapte kamp for diakonien og flukt fra kirken, til håp om større muligheter for en ny generasjon,
- fra frustrasjon over samfunnets overtakelse av menighetspleie og store institusjoner, til frivillig diakoni i menighetene,
- fra særinteresse hos enkeltpersoner, institusjoner og organisasjoner, til forståelse av diakoni som en del av alle kristnes liv,
- fra veldedighet til gjensidighet,
- fra soknediakonstillinger uten struktur, til en tryggere basis for denne stillingskategorien.

Samfunnets holdning til kirkens diakoni

Det siste ti-året har vært preget av en dreining:

- fra verdinøytralitetsideal til akseptasjon av åndelige behov, fra troen på at profesjonelle kunne påta seg alt omsorgsarbeid, til en avhengighet av «den tredje sektor»,
- fra krav om at kirken skulle holde seg unna samfunnets oppgaver, til et krav om å engasjere seg for ulike utsatte grupper, fra konformitetskrav, til større åpenhet for ulike løsninger.

Situasjonen i 1980

Nidaros bispedømme hadde nettopp fått ny biskop, og staben ved hans kontor var en stiftska-

pellan og en kontorfullmektig. Ved bispedømmerådet var det en halv stilling for kontorfullmektig og stiftskapellane ivaretok bispedømmerådets sekretærfunksjoner. Diakonikonsulent hadde fungert i tre år og undervisningskonsulenten var engasjert på ledige lønnsmidler. Staben totalt var i sterk vekst, særlig på bispedømmerådet, med to relativt nye stillinger.

Trekk ved samfunnets holdning til diakonien

I møte med det offentlige helse- og sosialapparat, fikk vi som representerte den kirkelige diakoni, et inntrykk av at vårt arbeid hadde liten verdi. Vi ble regnet som uprofesjonelle, særegne og merkelige. Det ble ikke forventet en innsats fra kirken overfor svake grupper, og eventuelle initiativ fra kirkens side ble møtt med skepsis. Kirkens SOS er et godt eksempel på at en i svært stor grad har måttet bevise sin berettigelse.

Trekk ved kirkens holdning til diakonien

Det som kjennetegnet kirkens forståelse av diakoni var i stor grad preget av de store diakonale organisasjonene og institusjonene. Dette førte til at diakonien var plassert utenfor det sentrale kirkelige rom, delvis betraktet som et grensefelt mellom kirke og samfunn. Diakonien var i stor grad preget av profesjonalitet på samfunnets premisser, og institusjonene strevde med kravet om verdinøytraliteten og retten til å ansette kristne medarbeidere.

Diakonien hadde mange sterke og dyktige talsmenn/kvinner som prøvde å få gjennomslag i sentralkirkelige organ for nødvendigheten av å se diakonien i sammenheng med andre deler av kirkens liv. Det ble årlig arrangert Diakoniledermøte hvor lederne for alle store organisasjoner, institusjoner og menighetsdiakonien var samlet til drøfting. Dette ledermøte ble siste gang arrangert på Diakonisehuset 1983.

Bispemøtet hadde allerede arbeidet i 12 år før 1980 for å få lovfestet diakonstillinger i Den norske kirke, uten å få gjennomslag for dette. Korvaldregjeringens forslag om Lov om Diakontjeneste, fremmet i 1973, ble ikke fremmet på nytt av den nye regjeringen.

Arbeidet med lovfesting av diakontjenesten gikk tregt etter dette, men i 1979 ble det lagt fram en Offentlig utredning om Diakontjenesten i lokalsamfunnet som foreslo en prøveperiode på 5 år med årlige tilskudd på 8-10 mill. kroner.

Kirkerådet hadde fra først av full stilling for diakonikonsulent. Denne stillingen forsvant i omorganiseringen av Kirkerådet i 1986. Diakoni fikk ikke gjennomslag som en grunnleggende dimensjon ved kirkens liv, men ble redusert til en sak ved siden av andre saker. Dette forholdet viste seg i praksis ved at saker som har omsorgs- og fellesskapsfunksjonen som tyngdepunkt, ikke konsekvent er blitt behandlet som diakonisaker.

Bispedømmerådene hadde fått opprettet diakonikonsulentstillinger i 1976. Alle stillingene var i 1980 besatt, i de fleste bispedømmer av diakoner. Stillingenes innhold varierte svært fra bispedømme til bispedømme. Stillingsinnholdet ble avhengig av hva den enkelte tilsatte la i stillingen. Det samlede kollegiet var preget av uenighet innbyrdes om hva diakoni var, og i hvilken

retning utviklingen burde styres. Diakonhjemsdebatten preget drøftingene i kollegiet og følgelig ble det vanskelig å finne fram til felles mål for arbeidet.

Nidaros bispedømmeråd hadde et sterkt diakoniutvalg som i stor grad påvirket utviklingen av diakonien i vårt bispedømme tidlig på 80-tallet og Jarle Aune var ansatt som diakonikonsulent de første 4 1/2 årene denne stillingen eksisterte, og la på mange måter grunnlaget for stillingsoppsettingsarbeidet og oppbygginga av det frivillige diakonale arbeidet.

På menighetsplan. Vi hadde 3 soknediakonstillinger i Nidaros i 1980. Diakonstillingene på menighetsplan hadde imidlertid også svært ulik struktur. Overgangen fra den gamle strukturen med klokkerdiakonstillinger til den nye og framtidsrettede soknediakonstillingen gikk med store tap for diakonien. Kirken mistet bare i Bergen 20 stillinger, flere stillinger gikk tapt også i Nidaros. I 1980 var det tre soknediakonstillinger i Nidaros, det var i Strindheim, Tempe og Heimdal. Disse stillingene hadde en svært løs og nokså krevende struktur. Enkeltpersoners støtte for de få diakonene var av fundamental verdi. Vi opplevde, som unge, uerfarne, usikre og visjonsrike diakoner, å finne støtte hos Kristen Kyrre Bremer. Dette gav oss mot til å tro at vi kunne bety noe verdifullt for kirken i Nidaros. De første soknediakonene opplevde også støtte i eldre diakoner og i egne staber i menighetene.

Vi hadde i 1980 noen Menighetspleier i arbeid. Disse lønnet på dette tidspunktet 10-12% av menighetssykepleierens lønn og hadde ansettelsesmyndighet. Menighetssykepleierne hadde delvis frihet til å drive sjelesorg overfor klienter, men for øvrig gikk menighetssykepleieren inn i vanlig turnus med kommunens sykepleiere. Noen menighets-

pleiere var allerede startet med andre oppgaver, noen omarbeidet statuettene til menighetsdiakonater eller diakoniutvalg.

På menighetsplan var det begynt å vokse fram en forståelse av at frivillige kunne utrette diakonalt arbeid. Diakoniutvalg under menighetsrådene begynte å vokse fram og de første oppgavene som ble startet, var besøkstjeneste og annet form for eldrearbeid.

VIKTIGE HENDELSER I 80-ÅRENE

På landsplan

Jeg vil her rette oppmerksomheten på noen enkelthendelser som har hatt særlig stor betydning for utviklingen i dette tiåret. Alle som har stått sentralt i det diakonale arbeidslag har brukt tid på disse sakene.

Vigslingsliturgi for prest, kateket og diakon

Kristen Kyrre Bremer sto sentralt i arbeidet med å få en vigslingsliturgi som gir et riktig og godt grunnlag for diakonens rolle i vår kirke. Vår biskop gjennomførte prinsippet om at det er biskopen som vigsler alle tre tjenestekategoriene, lenge før dette hadde fått gjennomslag på landsplan.

Den nye vigslingsliturgien, representerer en viktig milepel for diakonien i Den norske kirke.

Lov om diakontjeneste

Loven trådte i kraft 1. jan. 1986, og har fått en viss betydning for utviklingen av diakonien. Det diakonale miljø var imidlertid skuffet over loven fordi den ikke ga statlige stillinger, kun 50% statlig tilskudd, og fordi selve strukturen i loven gjør det vanskelig å arbeide for oppretting av stillinger.

Nidaros har tre stillinger som følge av loven. Disse stillingene er plassert i Stadsbygd, Verran og Namdalseid.

Plan for diakoni i Den norske kirke

Vi fikk endelig, etter ca. 20 års arbeid, samling om en Plan for diakoni i Den norske kirke. Planen ble vedtatt av Kirkemøtet i 1988, og brukes som grunnlag for oppbyggingen av diakonien i lokalmenighetene. Planen er enkel og utfordrende og blir godt mottatt i menighetene. Ikke minst er planen til god hjelp og inspirasjon der det diakonale arbeidet skal bygges opp uten en ansatt diakon.

På bispedømmeplan

Her vil jeg peke på noen felt som har hatt betydning for utviklingen i Nidaros. Det enkelte punkt er et resultat av enkeltpersoners visjoner og manges arbeidsinnsats.

Vedtak i Trondheim kommune- styre

Trondheim kommunestyre gjorde vedtak om at klokkerstillinger kunne utlyses som soknediakonstillinger. Dette har gitt oss i alt 8 soknediakonstillinger i Trondheim, og er av den aller største betydning for utviklingen av diakonien i vårt bispedømme.

Retningslinjer for diakonens liturgiske funksjon

Biskopen nedsatte i 1984 en arbeidsgruppe bestående av to teologer og to diakoner og diakonikonsulenten, for å se på hvilke liturgiske funksjoner en diakon skal ha.

Av enkelte prester ble arbeidsgruppens notat ikke godt mottatt. Vi fant å måtte vente med å drive flere forsøk. I 1990 foreligger et nytt forslag som sannsynligvis vil bli gjort gjeldende for Nidaros, i påvente av retningslinjer fra sentralt hold på dette.

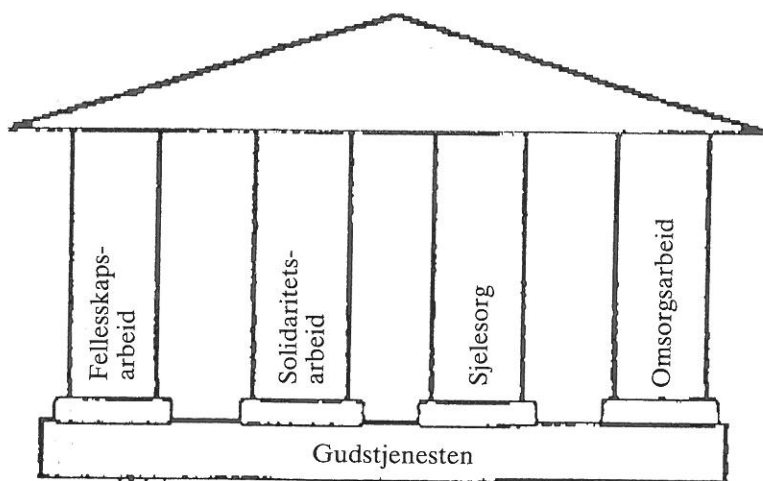
Grunnstruktur for soknediakon- stillingen

Soknediakonene har gjennom flere år arbeidet med å finne en

fellesstruktur for soknediakonstillingen.

Ved hjelp av Plan for diakoni i Den norske kirke, sett i sammenheng med gudstjenestefunk-

sjonen, kom vi 11. juni 1990, fram til en grunnstruktur som gjør utviklingsarbeidet lettere i fortsettelsen.

Opprettelse av Kirkens SOS i Trondheim

I 1979 ble det opprettet Kirkens SOS i Trondheim. Denne tjenesten har gjennom 11 år vokst og utviklet seg i positiv retning. I 1990 har Kirkens SOS hatt ca. 5000 henvendelser fra alle deler av Nidaros. Frivillige medarbeidere legger ned betydelig innsats i form av tid og engasjement, og tjenesten er respektert både av offentlige og private instanser i Trondheim. Gjennom dette arbeidet når vi mennesker vi ellers hadde hatt vanskeligheter med å komme i kontakt med.

Opprettelse av Kristent Innvandrerarbeid i Trondheim

I 1987 startet et samarbeid mellom Det Norske Misjonsselskap, Santalmisjonen og Nidaros bispedømmeråd for å gjøre en innsats for innvandrere. Mildrid Wik har i disse tre årene vært ansatt i halv stilling, og lagt opp en struktur for dette arbeidet som er i ferd med å vinne gjennomslag i KIA sentralt. Det legges stor vekt på det lokale integreringsarbeidet og menighets-tilhørighet.

I oktober 1990 flyttet KIA Trondheim inn i leide lokaler i Vår Frues eldreboliger, etter å ha leid lokaler for enkeltarrangement hos NMS.

Diakonihelga 1989 på Bakketun

Dette var en håndsrekning til de som står trofast i diakonalt arbeid over mange år. Målsettinga for helga var formulert slik: «Ved inngangen til 1990-årene ønsker vi at denne konferansen skal bli til inspirasjon og hjelp for alle som ønsker en kirke preget av åpne dører, gode fellesskap og kjærlighetens oppfinnsomhet.»

Konferansen ble gjennomført med ca. 200 deltakere fra hele bispedømmet, 10 ulike verksted, stor fest, gudstjeneste og inspirasjonsforedrag. Den har hatt betydning for omsorgsvekkelsen på menighetsplanet.

På menighetsplanet

Jeg vil her gi en kortfattet beskrivelse av et ubeskrivelig stort arbeid. Det er på menighetsplanet diakonien egentlig skjer. Det er i møte med enkeltmennesket vi ser om vår kirke er diakonal.

Det blir mot slutten av 1990 gjort en undersøkelse for å beskrive det lokale, diakonale arbeidet. Dette materialet vil bli skrevet ut og samlet i en idéperm for praktisk-diakonalt arbeid i Nidaros.

Før denne permen er klar, har vi følgende tall fra mars 1990:

- 13 soknediakonstillinger
- 62 diakoniutvalg
- 38 organiserte besøkstjenestegrupper
- 13 sorggrupper

I tillegg til det registrerte arbeidet har menigheten mye uorganisert og svakt organisert arbeid. Den enkelte kristne lever ut sin tro overfor sin neste i kjærlighetsgjerninger uten at dette kommer på noen form for statistikk.

Besøkstjenesten er inn i en fornyingsfase og sorgarbeidet er i sterk vekst. Presset for å få opprettet soknediakonstillinger er stort og bunner i en klar opplevelse av at det kreves en lønnet leder for den frivillige innsatsen.

Vi kan se en jevn og god diakonal vekst, som resultat av mange, særlig kvinners trofaste arbeid i lokalmenigheten gjennom mange år.

Det har også hatt en svært stor betydning at vår biskop på alle sine møter med menighetene har ivaretatt den diakonale dimensjonen ved menighetens liv på en god måte.

JEG LENGTER ETTER EN KIRKE

Avslutningsvis vil jeg dele min lengsel med leserne, i håp om at andre kan kjenne seg igjen og bli med i kampen for en mer diakonal kirke.

Jeg lengter etter en kirke som ikke lever for seg selv, men for menneskene, med rom for drømmer, lengsler og kamp for kjærligheten.

Jeg lengter etter en kirke som formidler et helt og rent evangelium for enkeltmennesker.

Jeg lengter etter en kirke som frigjør, som forløser, som tar hånd om, som planter enkeltmennesker i en hage, i et fellesskap, i en familie, i en tjeneste.

Jeg lengter etter en kirke som forener:

- tro, håp og kjærlighet
- teologi, spiritualitet og tjeneste
- tenkning, mystikk og diakoni

Skal vi noen gang få en kirke der tro, teologi og tenkning gir oss grunnlag for å oppleve håp, spiritualitet og mystikk i et fellesskap som gir oss kjærlighet til hverdagens diakoni?

Veien kan synes lang, men vi som har fått diakonien som vårt særlige ansvar er privilegerte.

EG DRØYMER OM EI KYRKJE

- Eg drømmer om ei kyrkje
- med klare ord
  - med ettertanke og refleksjon
  - med kjærleige tenarar

- Eg drømmer om ei kyrkje
- med jublande lovsong
  - med angrande syndsvedkjenning
  - med stille samkjensle

- Eg drømmer om ei kyrkje
- med kjærleik mellom brødre
  - med likeverd i fellesskap
  - med tru i liv og liv i tru

- Eg drømmer om ei kyrkje
- der den minste er størst
  - der grunnplan er topplan
  - der viktige er tenande
  - der barn lærer vaksne

- Eg drømmer om ei kyrkje
- der den yngste går først i prosjesjonen

- La oss kjempe for ei kyrkje
- der teologien får styrke
  - vår tru

- der lovsongen får styrke
- vårt håp
- der fellesskapet får styrke
- vår kjærleik,
- og kjærleiken kan gjere oss til ei diakonal kyrkje

(T.U.N)

Når vi ser framover har vi lov til å drømme. Vi har lov til å se bort fra alle hindringane, fra all uforstand hos oss selv og andre, og mangel på kjærlighet til menneskene.

Denne drømmen er det som holder så mange oppe i sin tjeneste og gjør at vi holder ut i kampen for evangeliet.

I 1989 fikk en diakon i Nidaros følgende spørsmål:

«Hvorfor bruker du din utdanning og ditt liv i en stilling som er lønnet 5 lønnstrinn under det du ville fått i det offentlige, i en stilling som ikke en gang kirken selv bryr seg om?» Vedkommende ble i første omgang svar skyldig, men spørsmålet har fått oss til å spørre mer bevisst etter årsak.

Kallet og drømmen holder oss oppe!

Diakonen ble utvalgt til å formidle Kristi kjærlighet. Forsoringens tjeneste ble gitt oss som livsinnhold på en spesiell måte.

Tjeneste har aldri hatt status, det ville være dypt uriktig å gi det status! Diakonien ber om livsvilkår, om prioritet og å få gjennomsyre alt kirkens arbeid.

---

*Turid Ulvedal Nes
Soknediakon i Heimdal
Brøttensv. 25B, 7080 Heimdal*

---

1) Innlegget er et bidrag i boken, «Kirke for morgendagen,» Verbum 1991, som er en hyllest og takk til biskop Kristen Kyrre Bremer. Gjengitt med tillatelse fra forlaget.